

LUND UNIVERSITY

Att möta naturen i jobbet

Sjögård, Göran

Published in:

Naturen för mig : nutida röster och kulturella perspektiv

2014

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Sjögård, G. (2014). Att möta naturen i jobbet. I L. Midholm, & K. Saltzman (Red.), *Naturen för mig : nutida röster och kulturella perspektiv* (s. 227-237). Institutet för språk och folkminnen.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Att möta naturen i jobbet

Göran Sjögård

I vissa yrken vistas man mycket i naturen, eller är beroende av naturens inverkan. I andra yrken är naturens produkter det man lever av. De yrken där man kommer i kontakt med naturen kan vara mycket olika till sin karaktär. Den här artikeln handlar om naturens och naturupplevelsens betydelse för personer som på olika sätt arbetar i naturens närhet. Texten bygger på svaren på ett antal olika frågelistor och publicerade berättarupprop, och speglar erfarenheter från olika yrken och olika tider, från omkring mitten av 1900-talet till idag. Naturens betydelse för arbetslivet har inte specifikt lyfts fram i dessa frågeformulär. Likväl har vissa informanter spontant berättat om detta. Deras svar bestämmer vilka yrken som blir belysta och vilka aspekter som behandlas i den här artikeln.

Arbete med naturens produkter

Lantbrukare, skogsarbetare och skogsägare lever alla av jordens och skogens avkastning, och bland dessa möter vi en liknande inställning till naturen. Ibland är samma person ägare och brukare av både jordbruksmark och skog. Många lant- och skogsbrukare vittnar om att de kan uppskatta upplevelsemässiga värden,

de kan lyssna till fågelsång och följa naturens skiftningar under året, vilket ger rekreation och arbetsglädje.

Lövsprickningen, höstens färgnyanser, solens sken på stammarna i gammal tallskog, rimfrost i advent, snötyngd granskog, allt har sin tjustring! Jag känner andakt och frid. Jag är hemma.

Blötsnön gör att många hushåll är utan ström. Montören ska fixa den avhuggna ledningen i Åbrolla utanför Osby i Skåne 2 januari 2001. Foto: Ola Nilsson

Med de nya maskinerna har närheten till djuren och naturen minskat. Foto: Katarina Saltzman.

Lantbrukarna som kommer till tals i frågelistsvaren beskriver även sin vilja att påverka och förbättra naturen. De lever nära naturen, och görs det förändringar i miljön syns resultaten. Det kan vara röjningsarbeten, att gräva eller att lägga igen ett dike eller ta bort sten på åkern. Ett levande jordbruk med betande djur ger ett ljust och öppet kulturlandskap. En lantbrukare berättar att han kan njuta av att se ett nyupp-

kommet sädesfält med sina ljusgröna broddar och att se djuren på ett bra gräsbete.

Lantbrukare som är bundna av att sköta arbetet med grödorna och djuren kontinuerligt får en stor erfarenhet av att iaktta naturens egenskaper. Några betonar att det är en styrka att bruka samma jord som tidigare generationer eftersom man känner jordmånen och odlingsmöjligheterna. Förr i tiden krävde lantbruks-

arbetet att vistas utomhus i alla sorters väder. Numera utförs nästan allt arbete med maskin och en modern traktor är utrustad med en komfortabel hytt. Närheten till djuren och naturen har minskat. Förr var hästarna ett sällskap under arbetet. Traktorn har ingen mjuk mule. Lantbrukare beskrivs ibland som naturvårdare, men i frågelistsvaren framhåller några att detta var mer påtagligt förr när de slog med lie och räfsade ängen, åkern och dikeskanterna för hand.

Av frågelistsvaren att döma är naturen för många lantbrukare det samma som de välskötta åkrarna, ängarna och skogen. Åkrar och ängar som ligger obrukade och fylls med ogräs och sly betraktar lantbrukare som vanvårdade och fula. När brukad mark ersätts med skog kan en del uppfatta det som ett svek mot tidigare generationer som en gång bröt mark och övervann naturens motstånd. Såväl lantbrukare som skogsbrukare betraktar också, nu liksom förr, naturen med en ekonomisk blick.

Jag gick om tiden tillät gärna ut i skogen, mest ensam. Det var något visst rogivande, gick tyst, såg och lyssnade. Tittade på skogens växtlighet, filosoferade, de och de träden borde tas bort för att ge dem bättre tillväxtmöjlighet.

Idag sköts skogen för mesta möjliga avkastning, berättar en skogsägare. Skogsbrukare deltar i exkursioner och kurser för att utbyta erfarenheter om natur och ekonomi. En del kombinerar den ekonomiska grundsynen med andra intressen, som jakt, bär- och svamplockning samt naturvård. Några skogsbrukare säger att de för-

söker vara försiktiga när det finns boplatser för djur nära avverkningsplatsen. De är medvetna om att kalhyggen kan vara skadliga för djurlivet:

I vårt arbete hade vi rätt mycket kontakt med det vilda, blev införstådda med dess kamp för sin överlevnad, deras ängslan och omsorg för sin avkomma.

Bland skogsbrukare finns också en kritik mot alltför hård markberedning vid skogsplantering. De tunga harvarna orsakar djupa sår i marken som tar lång tid att läka. Andra uttrycker oro för att vissa skogsbestånd har för små och glesa barr vilket de anser kan bero på försurning eller annan miljöpåverkan.

En person som arbetar med skog kan säga att den är vacker när den är gallrad och välskött. En sådan skog ger inkomster. Blandskog, som var vanligare förr och som bland allmänheten anses vara vacker och omväxlande samt lämplig för rekreation, har av yrkesfolket ibland betraktats som misskött. Uppfattningen om den välskötta skogen hänger också samman med den personliga arbetsinsatsen att plantera och sköta skogen, som i följande reflektion från en lantbrukare i Skåne.

Man hör folk många gånger tala om den fula granskogen. För mig känns det inte så. Har man varit med och planterat och ansat och tatt bort sly och sånt som annars kväver plantorna får man en annan syn på saken. Som när grannarna står höga i fina rader då njuter man av

den synen. Särskilt när den växer på mark som kanske var värdelös.

En annan lantbrukare poängterar att ”de vackra lövskogarna lite längre bort är mera gallrade och välskötta” och dit brukar hon bege sig bland annat för att promenera och plocka liljekonvaljer. Definitionen av en vacker skog är dock inte oomtvistad. Vissa skogsbrukare befarar att skogen kan bli ogästvänlig för både djur och människor när man planterar stora täta bestånd av samma trädslag och ålder, vilket leder till visuell och biologisk enformighet.

Naturintresse och yrkesval

För den som vistas mycket i naturen som barn kan ett intresse väckas, som så småningom kan komma att påverka ens yrkesval. Lantbrukarbarn tillägnar sig kunskaper om naturen som ibland bidrar till att de fortsätter i yrket. En lantbrukare på Öland berättar att hon som barn inspirerades av folksagor med naturmotiv som till exempel ”Vargen och rödluan” och ”Mors lilla Olle” och hon brukar berätta sagor för barnbarnen för att öppna deras sinnen när de vandrar i skogen.

*Parkarbete i ett soligt Göteborg våren 2008, då den nya Färjenäsparken iordningställdes vid Norra Älvstranden.
Foto: Katarina Saltzman*

*I skogen kan vi se på fågelbon, blommor, egen-
domliga träd, hugga en jultall, plocka smult-
ron och svamp. Dricka kaffe och känna ljuvlig
skogsdoft. I skogen uppför man sig gott, icke för
allt i världen bråka eller skrika eller skrämna
djur.*

När människor tillfrågas om varför de valt sitt yrke, kan naturintresset i vissa fall vara en betydelsefull faktor. Sett i backspegeln kan yrkesvalet ses som en logisk följd av personliga intressen och händelser i livet. En trädgårdsmästare berättar att önskan om att vistas i naturen har följt honom i alla hans livsval och livsfaser. Han minns att han i fyraårsåldern följde med sin mor till handelsträdgården. I växthusen blev han helt betagen av lukterna och den fuktiga värmen. I förskoleåldern uppskattade han den vildvuxna naturen vid stugknuten, där det fanns buskage av slån, vildrosor och päronträd.

Intresset för djur och natur fick honom att välja trädgårdsyrket. Föräldrarna önskade att han skulle välja en teoretisk utbildning till hortonom men själv ville han arbeta med händerna. Under utbildningen blev han intresserad av giftfri odling. Intresset vaknade när en trädgårdsarbetare vattnade morötter med en blandning av fotogen och vatten för att få bort ohyra. Trädgård i vanlig bemärkelse är för tillrättalagd för att intressera honom. Han eftersträvar biologisk mångfald och avlägsnar aldrig döda buskar och träd för de innehåller viktiga organismer. Hans trädgård uppfattas som skräpig och vildvuxen men den är en medveten skapelse. Han betonar att människan är en naturlig del av naturen och

därför använder han sin egen urin för att gödsla grönsakerna.

Flera lärare som har svarat på frågelistan berättar om sitt naturintresse, något de förklarar med att de växt upp i en naturintresserad familj eller att deras föräldrar hade ett naturinriktat yrke. En av dem skriver att yrkesvalet berodde på att hans far var lantbrukare, jägare och fiskare. Kunskaper om naturen fick han av fadern och en lärare som var bekant med hans föräldrar. Andra individuella förklaringar är att föräldrarna hade en naturtomt, att man vistades på lantgård på sommarlovet och att bär och svampplockning var ett viktigt fritidsintresse. I skolundervisningen fick eleverna pressa växter vilket för några formade naturintresset och yrkesvalet. Utbildningen till lärare innebar en möjlighet att fördjupa sig i naturkunskaperna och en önskan om att förmedla dem till en kommande generation.

De naturintresserade lärarna berättar i frågelistsvaren att de tycker att det är stimulerande att genomföra exkursioner så att eleverna kan studera naturens växlingar och lära sig om olika naturtyper. En lärare lät exempelvis eleverna få möjlighet att uppleva något så speciellt som ett tjädertuppsspel.

Lärarna berättar att det i undervisningen är viktigt att få eleverna att fundera över människans påverkan på natur och miljö. De vill att eleverna skall inse betydelsen av att vara varsam om naturen. Ibland kan läraren ge extra tyngd åt argumenten genom att redovisa sin personliga uppfattning om vad som är vackert i naturen. Några poängterar att trivseln att vistas i naturen förstärks av att lärare och elever äter sin med-

havda matsäck. Lärarna som kommer till tals i frågelistsvaren berättar att de studerar vidare på egen hand, att de deltar i kursverksamhet och naturvandringar samt att de tittar på naturprogram i tv.

Det framkommer dock också att naturen kan ha vissa negativa egenskaper även för en naturintresserad lärare. Vissa vittnar om rädsla för djur som kan vara farliga, till exempel ett aggressivt vildsvin. Ett dåligt lokalsinne kan också leda till rädsla för att gå vilse och då är mobiltelefonen numera en trygghet.

Kroppsarbete i naturen

Ordet natur associeras gärna till något positivt. Även för dem som valt ett visst arbete för att det ger dem möjlighet att vistas i naturen kan dock naturen tillfälligt upplevas som motspänstig. Andra som i sitt arbete vistas mycket utomhus kan ha en mer avvaktande inställning till naturen.

I äldre intervjuer med arbetare framställs ofta naturen som besvärlig eller hotfull. Den som växte upp i arbetarklassen under första halvan av 1900-talet hade ofta liten möjlighet att välja yrke, och ett kroppsarbete utomhus var kanske det enda alternativet för att kunna försörja sig. Att exempelvis gräva med spade i myllan var tungt; naturerfarenheten kunde sammanfattas med ord som kyla, fukt och lervälling. I en sådan situation var det knappast naturens skönhet som uppmärksammades i första hand.

I Nordiska museets anläggarundersökning från 1976 återfinns en berättelse från 1940-talet om ett par borgerliga kvinnliga skidåkare som

träffade på ett gäng anläggningsarbetare. Kvinnorna sade att deras arbete måste vara underbart eftersom de fick uppleva hur solen fick snön att gnistra. En av arbetarna ilsknade till och menade att kyla och fukt knappast var behagligt. I några av frågelistsvaren återfinns en liknande attityd, exempelvis i detta svar från en småländsk skogsarbetare.

I mitt föräldrahem var inte några skogsutflykter så vanliga. Min far var skogsarbetare, och då fick vardagsslitet vara nog. Däremot förekom ofta bärplockning och då togs väl kaffekorgen fram i någon glänta.

Citatet antyder att naturen kunde man bara njuta av när man tog en kaffepaus under arbetet. Det finns dock exempel på utomhusarbetare som berättar om upplevelser av naturens skönhet under arbetet. De var vana att arbeta utomhus året om. Flera hade vuxit upp på landet och lekt i skogen som barn, och som vuxna kunde en del ägna sig åt jakt, fiske och bärplockning under fritiden vilket även innebar ett visst ekonomiskt tillskott för hushållet. En linjearbetare berättar om när arbetslaget år 1957 drog sjökabel:

Jag blir nästan lyrisk, när jag tänker på de två nätterna vid Skenäs, där kablarna drogs över Bråviken. Det var i maj, näktergalarna sjöng och det var en trolsk stämning.

En arbetsledare för kraftledningsmontörer menar att det krävs en viss människotyp för att tri-

vas med utomhusarbete: de bör älska naturen och gilla att vara ute även om det är dåligt väder. Under arbetet får man se olika vilda djur och uppleva vacker natur. Utsikten över ett landskap från en ledningsstolpe kan vara en skönhetsupplevelse. Utan naturintresse skulle arbetet upplevas som mycket mer monotont. En annan montör minns skönhetsupplevelsen då han drog ledning i en vacker bokskog på Söderåsen i Skåne.

Flertalet utomhusarbetare förefaller dock ha en relativt neutral inställning till naturen. Det finns tillfällena när den ger positiva upplevelser, men andra gånger är den negativa erfarenheten förhärskande. För en del är den personliga åsikten och upplevelsen särskilt framträdande och de berättar spontant om naturens betydelse för arbetet.

En pensionerad telearbetare skriver exempelvis att ”jag hade det finaste arbete man kan tänka sig, jobba ute i alla väder året runt”. Arbetsplatsen var Göteborgs skärgård och transporten skedde med en öppen båt. Han upplevde våren med grönskan och kunde lyssna på sjöfåglarna som lockade på honorna medan de flög över vattnet. På vintern arbetade han i staden, men han väntade på våren då han fick komma ut i skärgården där han kände sig fri.

Med tekniska hjälpmedel

I många såväl praktiska som teoretiska yrken använder man bil eller andra transportmedel i arbetet. För vissa är själva yrket att framföra ett fordon. Personer som arbetar i trafiken påverkas av naturen och vädret, vilket i viss mån kan göra arbetet omväxlande men ibland krävande

En farlig och krävande arbetsplats för både snöröjare och bilister. Köpingsvik, Öland, efter snöoväder julen 2010.

Foto: Katarina Saltzman

eller farligt. Chaufförer kan njuta av att se natur och vilda djur under sitt arbetspass. Det kan vara en trafikfara om ett större djur springer upp på vägen. Upplevelsens betydelse skiftar mellan olika individer. Vissa betonar särskilt naturens betydelse för trivseln. En cyklande lantbrevbärare berättar att jobbet är kämpigt på vintern och vid dåligt väder, men på sommaren kan det vara underbart att cykla postrundan i vacker natur.

Jägmästare och lantmätare är andra exempel på yrken där man vistas mycket ute i skog och mark. Man kan förmoda att många valt

dessa yrken på grund av ett naturintresse och att de trivs i sådan miljö även på fritiden. Här kan det vara en fördel att ha ett utvecklat terrängminne så att man kan orientera sig. För många av dessa yrkesutövare verkar naturen ha ett skönhetsvärde, men det finns undantag som därför blir särskilt uppmärksammat bland kollegerna. I minnena berättas exempelvis om en distriktslantmätare som inte alls var naturvän, utan förnekade att en sjö kunde vara vacker.

Även de som är intresserade och trivs i naturen kan ibland uppleva den som motspänstig. En lantmätare vittnar om att myggen om somrarna vara mycket besvärande, exempelvis under arbete med avvägning, en uppgift som kräver koncentration. Markens beskaffenhet och vädret kan vara påfrestande när man skall förflytta sig med fordon eller till fots. Man kan fråga sig om det är lättare att stå ut med sådana svårigheter när man tycker sig ha ett intressant arbete som man skaffat sig genom en lång teoretisk utbildning.

I många teknikeryrken ingår det i arbetsuppgifterna att omforma naturen för olika sorters bygganläggningar. I anslutning till arbetsplatsen kan naturen samtidigt framstå som ett viktigt fritidsintresse, men ofta vill man då njuta av den outnyttjade naturen. En överingenjör på Vattenfall, som ledde de stora arbetena med vattenkraftens utveckling i Norrland på 1950- och 1960-talet, berättar exempelvis att han under fritiden kopplade av med långa fjällvandringar där han njöt av den orörda vildmarken.

Militärer är ett annat yrke där det talas om att övervinna naturens dominans över individen och

att träna sig i att kunna överleva under besvärliga omständigheter. Militärer framhåller ofta att yrket ger många tillfällen till friluftsliv och naturupplevelser, till skillnad mot att sitta inomhus på ett kontor. I sådan retorik framhålls också att strapatserna kan utmana och stärka individen. Man håller sig frisk och fräsch och blir sällan sjuk. På Forsvarsmaktens hemsida finns annonser om sommarkurser för ungdomar som är intresserade av militärens verksamhet. I överlevnadsövningar får deltagarna lära sig att utnyttja naturens resurser. De militära naturupplevelserna skall inte vara behagliga. Naturen skall vara hård och skapa tåliga soldater. En ung man som tjänstgjort som soldat i Afghanistan minns med fasa en natt på en bergstopp på 2800 meters höjd. Där var det vädret som utgjorde den stora utmaningen.

När jag så skulle ut och sitta post finner jag mig i den absolut värsta snöstorm jag någonsin sett, det snöade överallt ifrån, det blåste fruktansvärt hårt och var riktigt kallt. Jag hade tagit på mig allt jag kunde för att bevara så mycket kroppsvärme som möjligt, trots detta var det väldigt kallt, jag var här helt säker att jag skulle förfrysa någon del av min kropp.

Regn, lervälling och storm samt snö och kyla brukar etsa sig fast i minnet efter en militär-tjänstgöring. En militär berättar om tjänstgöring i Kiruna på vintern då en man som tankade bilen fick en hand förfrusen. Skadan uppstod mycket snabbt i minus 30 grader. Som omväxling kan en kommendering på öarna vid Karlskrona under sommaren bli ihågkommen som en

rätt behaglig erfarenhet, med det vackra havet, saltvatten, sol och friska vindar.

Vissa arbeten innebär en påverkan, förändring eller till och med att naturen skadas. En gruva är formellt sett en naturtillgång men betraktas i allmänhet inte som natur. Den uppfattas ofta som en industriell, ogästvänlig och farlig plats, och förknippas med miljöproblem. En arbetare berättar om sin första erfarenhet av gruvan: Det svarta gruvhålet med sin isande kyla såg skrämmande och farligt ut mot bakgrund av den vackra sommarmorgonen. Där stod björkarna i sin ljusa grönska och rönnarna i sin vackraste blomning. I början kändes arbetet skrämmande och han var rädd att inte duga som gruvarbetare. En morgon gick han till storskogen. Det var ett underbart sommarväder. Han sjönk ned på en sten och bad en bön. Sommarljuset kändes som ett enormt ljusflöde och omgivningen strålade. Upplevelsen blev en tröst och han kunde återvända till arbetet i gruvan.

Ibland kan det upplevas som ett hot mot yrkeshedern om naturen tar skada. Det berättas exempelvis om anläggningsarbetare som är rädda om träd som står på byggplatsen och försöker skydda dem på alla sätt under arbetet. I vissa fall kan ingrepp försvaras med att naturen skyddas eller blir bättre och vackrare, som till exempel när man städar upp och planterar växter runt en kraftverksdamm. En kraftledning gör ingrepp i naturen men distribuerar miljövänlig energi. Oljesanering kan uppfattas som en positiv ny arbetsuppgift för militärer, eftersom det är viktigt för natur och miljö.

Naturen skapar arbetslust

Distriktssköterskor har ett ansvarsfullt arbete och möter människor med olika sjukdomar och personliga problem. En del i arbetet kan vara att per bil besöka patienterna i bostaden. En distriktssköterska på Öland berättar att hon har haft härliga naturupplevelser under körningen. Det är vackert att se solen gå upp över Alvaret en solig vintermorgon och att se den gå ner över havet en ljum sommarkväll. Att uppleva skiftningarna i naturen beskriver hon som en njutning. Träden är vackra när de just grönskat och skiftar i olika gröna färger. På hösten sprakar träd och buskar i vackra färger. Hon vistas mycket i naturen även under fritiden för att koppla av och för att orka med arbetet. Ur ett vårdperspektiv kan naturupplevelser också betraktas som bra för hälsan, de anses underlätta rehabilitering vid sjukdom, och idag används bland annat trädgårdsterapi i vården. Vacker natur kan för övrigt ibland vara ett argument när platsannonser formuleras. När Hörby kommun sökte en distriktssköterska 2011 skrev de att ”I Hörby börjar det gröna Skåne. Här finns känslan av orörd natur, tystnaden och stillheten”. Underförstått är naturen viktig för trivseln i både arbetet och fritiden.

Även ett yrke som polis innebär olika personliga påfrestningar av både fysisk och psykisk art. En naturupplevelse kan då ha en stärkande effekt. En polis berättar om en arbetsam kväll med utryckningar till diverse elände med bland annat familjebråk. Efteråt körde han ut till en vackert belägen rastplats för att äta sin medhavda matsäck. Det var sent på kvällen en

stjärnklar kall natt och det var mycket vackert och vilsamt.

Natur som finns i anslutning till arbetsplatsen kan också vara viktig för den som har ett inomhusarbete. Under rasterna ger naturen möjlighet att komma bort från arbetet och plikterna. För en del är det trivsamt att kunna titta på naturen eller en trädgård från ett fönster på arbetsplatsen. Naturintresse kan också medverka till samtalsämnen och gemenskap på en arbetsplats. En kvinna berättar att hon ser grenarna på träden och det är som ett ”näringstillskott via ögonen”. På lunchrasten går hon ner till strandkanten vid en närbelägen sjö och vilar ögonen på vattnet. En annan person berättar om en havsutsikt och betydelsen av att promenera utmed stranden på lunchrasten för att plocka vackra pinnar. På vintern kan hon titta på fina is- och snöformationer.

Det är dock inte alla som uttrycker så starka positiva känslor. En kvinna som flyttat från Norrland till en större stad i Mellansverige, berättar att hon i sin nya hemort kan titta på utsikten från arbetsrummets fönster utan att det ger henne några bestående intryck. Enligt hennes mening är det ingen naturupplevelse att bara betrakta naturen genom ett fönster.

Naturupplevelser på vägen till och från arbetet kan ha betydelse för välbefinnandet, och några sådana upplevelser återges i frågelistsvaren. En man berättar att han dagligen i mer än trettio års tid, från början av april till långt in i november, cyklade en mil utmed Vättern till sin arbetsplats. Solljusets speglingar ger sjön ett skiftande färgspektrum och vissa intryck har etsat sig fast i hans minne. En kvinna anser däremot att hen-

nes arbetsresor i den tätort där hon nu bor inte ger henne några naturupplevelser. Annat var det när hon bodde på en liten ort i Ångermanland, där den ”orörda” naturen dominerade. Från bilfönstret under arbetsresorna upplevde hon årstidernas växlingar och den lätt blåtonade färgen på grönskan. Men i dessa trakter var färden förknippad med andra problem. Där hade hon svårt att njuta under färden på grund av rädsla för motorstopp i denna glesbygd.

Vad betyder naturen för arbetspendlare i buss och tåg? Tittar de på det förbipasserande landskapet och vilken betydelse har det för att trivas och koppla av under resan? Arbetspendlaren kan behöva fokusera på att hinna i tid, stå ut med trängsel och hoppas få en sittplats. Det är vanligt att pendlaren försöker skärma av sig från medtrafikanterna genom att till exempel läsa eller lyssna på musik. För vissa kan fönsterplatsen ge en frihetskänsla. I några av svaren på en frågelista om att färdas med buss uppger resenärerna att de gärna tittar ut på det förbipasserande landskapet och finner tillfredsställelse i naturens omväxlande vyer. Därför är det viktigt att rutorna är rena.

Ibland låter resenären tankarna fara fritt eller som en person uttryckte det ”att slötitta på landskapet och tänka ingenting”. En annan berättade att hon tittade på fåglar och en tredje hade från bussfönstret uppmärksammat att en särskild buske i vägkanten hade försvunnit. Svaren vittnar dock om att resan även kan stimuleras av att man tittar på utsikten i tätorter eller betraktar sina medresenärer. I viss mån kanske intresset för omgivningarna under resan efter hand

avtar när man åker varje arbetsdag men då kan de små vardagliga upplevelserna pigga upp. Att däremot vänta på bussen på en oskyddad hållplats i ruggigt väder beskrivs vanligtvis inte som någon positiv naturupplevelse. Natur betraktad genom bussfönstret behöver nödvändigtvis inte heller vara en positiv upplevelse. En tonåring som växt upp och trivts i storstaden, men som med föräldrarna flyttat till skogsbygden, berättar om bussresan till skolan som en lång tråkig resa med "en djävla massa skog och åkrar".

Slutord

Även om naturen alltid finns omkring oss, förknippar vi av någon anledning ofta naturen

med fritiden. Möten med naturen i vardagliga arbetssituationer, och på väg till och från jobbet, uppmärksammas inte lika ofta. Naturens betydelse i yrkeslivet kan uppfattas både som positiv och negativ. Uppfattningen och berättelserna om naturen är ofta beroende av arbetets art. Naturens roll i arbetslivet framträder dock sällan spontant när olika yrkesgrupper ombeds att berätta om sitt arbetsliv. Om inte frågan om naturen i arbetet ställs, blir den sällan uppmärksam. Det som framträder spontant är de särskilda och ovanliga upplevelserna i naturen, som berättas av personer med ett tydligt naturintresse.

Referenser

Artikeln baseras på svaren på frågelistan "Naturen för mig", som är ett samarbete mellan Folklivsarkivet i Lund, Institutet för språk och folkminnen och Nordiska museet, samt fyra andra frågelistor från Folklivsarkivet i Lund: "Mitt liv med skogen" (1991), "Bondebilder" (1992), "Att resa med buss förr och nu" (2003) och "På militär mark. Vardag bland militärer" (2003).

Vidare har ett antal tryckta källor använts: *Anläggarminnen* (red. Mats Rehnberg, 1983) ingår i bokserien *Svenskt liv och arbete. Mått och steg, Verksamma inom lantmäterisektorn skriver sina minnen* (red. Christina Westergren, 1996), *Statens kaka, Statstjänstemän minns* (red. Christina Westergren, 1991) och *Vi gav järnet, Gruvarbetare skildrar sina liv* (red. Ylva Mårtensson, 1996) ingår i bokserien *Svenska folket berättar*. Dessa är utgivna av Nordiska museet. Armémuseum har gett ut rapporten *Officerare emellan. En etnologisk studie av efterkrigstidens regementsliv vid I 3, I 11 och I 17* av Sören Jansson (1993).